

GREVLINGEN

Medlemsblad for Naturvernforbundet i Oslo og Akershus

**Med Marka i ryggen ser vi
nå på byen og byggesonen**

MERK DEG MEDLEMSMØTER – SE SISTE SIDE

NATURVERNFORBUNDET
I OSLO OG AKERSHUS (NOA)

Ville bier og humler

Nyttige insekter i dramatisk tilbakegang

av Frode Ødegaard, seniorforsker ved NINA

Ville bier og humler har en svært viktig funksjon i naturen som bestøvere av frukt og bærplanter. Nyere kartlegging viser en dramatisk tilbakegang for denne gruppen, og en rekke av de nærmere 200 artene som er påvist i Norge er på dramatisk tilbakegang eller har forsvunnet. Ville bier er spesielt sårbare på grunn av de spesielle krav artene stiller både til reirplass og blomster. Mangelen på kunnskap om denne gruppen er bekymringsverdig.

Norsk institutt for naturforskning (NINA) og Naturhistorisk museum (NHM) startet i 2007 et prosjekt under Nasjonalt program for kartlegging og overvå-

som mangfoldet av villbiearter minker over hele Europa som følge av gjengroing og naturinngrep. I Sverige har en tredel av villbiartene nå blitt så sjeldne at

ler ikke honning i store forråd. Bortsett fra humlene (som også er villbier) lever disse artene ikke i sosiale samfunn der individene samarbeider, men er derimot solitære. Etter at hunnbien er befruktet har hun alene ansvaret for reproduksjonen. Hun bygger «reir» – i hull i bakken, under steiner, i døde trær, murer eller i morkne trevegger. Eggene legges i små rom som utstyres med «matpakker» av nektar og pollen før lokkene legges på. Når larvene klekkes, kan de forsyne seg av maten.

Livet til villbiene er i høy grad spesialisert. Hver art er utviklet i et tett samspill med én eller noen ganske få blomsterarter. Viktige pollenplanter er blåklokke, rødknapp, selje, røsslyng og flere erteplanter og kurvplanter. Eggleggingen foregår samtidig med blomstringen til den spesielle plantearten. Seljespesialistene er aktive på våren, mens røsslyngspesialistene venter til august. At villbiene er spesialiserte i blomstervalget gjør dem til mer effektive bestøvere enn de generelle honningbiene. De fleste villbiene er varmekjære og finnes på de klimatiske mest gunstige lokalitetene i landet. Solrike, tørre sand- eller leirholdige bakker, sandstrender eller elvebred-

Foto: Oddvar Hansen, NINA

Fjellsmalbia (*Lasioglossum boreale*) ble funnet ny for Norge på Kvitsanda på Røros under kartleggingen i 2007. Da var den kun kjent fra to lokaliteter i Sverige (Jämtland og Abisko) og en i Japan. Dette er en av de ytterst få bieartene med nordlig utbredelse, mens gruppen som helhet dominerer mer på sørligere breddegrader.

king av biologisk mangfold, der kartlegging av ville bier inngår. Til tross for bienes viktige funksjon i naturen, har kunnskapen om denne insektgruppen til nå vært svært mangelfull. Foreløpige resultater fra studiene viser at en rekke arter som tidligere fantes over store områder i Sør-Norge ser ut til å ha forsvunnet. Villbienes nytteverdi som bestøvere for frukt- og bærvekster er uvurderlig. Internasjonalt er det en voksende interesse for villbienes viktige funksjon, samtidig

de regnes som utrydningstruet. Reduksjonen i bestandene av ville bier kan få store følger for artsmangfoldet, og for næringsgrunnlaget for mennesker og dyr. Amerikanske forskere har anslått den kommersielle verdien av bestøvning bare i USA til 22 milliarder dollar. Bier står for en stor del av denne bestøvningen.

De ville biene er svært forskjellig fra de mer kjente, domestiserte honningbiene. De er ofte mindre, stikker sjelden og sam-

der er foretrukne og gunstige levesteder. Både egnede levesteder og store bestand av riktige blomsterplanter har blitt mer sjeldne i dag med de store endringene i kulturlandskapet de siste 100 år. Og det er nettopp dette kravet til forekomst av to sjeldne fenomener på samme sted, som gjør biene ekstra sårbare for miljøendringer. Når det gjelder humler, er disse litt mindre kresne på reirplasser, og her det litt mer uklart hva tilbakegangen hos enkelte arter skyldes. Sannsynligvis er det for humlene snakk om en kombinasjon mellom ugunstige arealendringer og klimaendringer.

I Norsk Rødliste 2006 ble ikke villbieartene vurdert på grunn av kunnskapsmangel. Den nye informasjonen om massiv til-

Gullsandbia *Andrena nigroaenea* på vei ut fra reirhullet sitt i en leirbakke i Trondheim.

Foto: Åslaug Viken

akegang hos ville bier er et kraftig signal om at tilstanden i naturen er dramatisk endret. Artsdatabanken vil, på grunnlag av kunnskapen som nå foreligger, foreta en risikovurdering for ville bier i forbindelse med utarbeidelsen av den neste Rødliste som skal legges frem i 2010. Det understrekes også behovet for mer kunnskap om denne gruppen, som et grunnlag for en fremtidig kunnskapsbasert forvaltning.

Kontaktperson:

Seniorforsker Frode Ødegaard, mobil 99409578. E-mail: frode.odegaard@nina.no

Eiendomsrettene i Oslomarka

Det kan være god grunn til å sitere to av de tre siste avsnittene i kapitlet Allmennhetens rettigheter i Oslomarka, (et kapittel i Carl August Fleischer's bok Makt og rett. Om sikring av Oslomarka, fra 1972. Boken er fortsatt svært leseverdig, og lagt ut på NOAs hjemmesider). Legg merke til at 'eiendomsrettene' står i flertall. Så vidt vi vet er ikke utredningen juridisk holdbart bestridt – bare i praksis.

”Nøyaktig på samme måte blir det for allmennhetens rettigheter etter norsk lov og sedvane. Det innebærer at allmennheten har eiendomsrett til Oslomarka. Denne eiendomsrett er begrenset av de regler som gjelder om forholdet mellom denne rett og andre rettigheter i eiendommene, blant annet skogbrukernes. Allmennhetens eierrett etter alminnelig lov og sedvane går derfor ikke så langt at den for eksempel kan ta til med å hogge i skogen. Men det at retten er begrenset, er ikke noe særskilt for allmennhetens eiendomsrett (eller dens del av eiendomsretten – om man heller vil uttrykke det slik). Det gjelder i høyeste grad også den som vanligvis kalles eier.”

”Vi ser videre at det ikke finnes noe grunnlag for at den som har en del av eller en form for eiendomsrett – for eksempel skogbruksretten – skal kunne handle på bekostning av den som har en annen del eller en annen form for eiendomsrett. **Han har ikke noe rettskrav på å få ødelegge verdiene for dem som har eiendomsretten til friluftsliv og naturopplevelse** [fremhevet av red]. Å si at skogbrukeren står fritt til å ødelegge naturmiljøet gjennom veibygging, er ikke holdbart. Det er i virkeligheten like ubegrunnet som å anta at allmennheten i kraft av sin eiendomsrett fritt skulle kunne foreta handlinger på skogbrukerens bekostning.”

Nei til t-bane til Tryvann

Naturvernforbundet i Oslo Vest (NOV) advarer i et innlegg i Aftenposten i 29. desember sterkt mot at t-banen forlenges til Tryvannshøgda. Vi siterer fra innlegget: ”Ønsket om å få kollektivtransport til Tryvannstoppen er viktig for å redusere biltrafikken i området, og bedre tilgjengeligheten til Tryvann Vinterpark. Men en forlengelse av T-banen dit er et dramatisk teknisk inngrep i Marka. Øvresetertjern er inngangsporten til et uberørt eventyrrike av skog, myrdrag og viltliv. Antagelig det mest brukte opplevelsese- og turområde i Tryvannsåsen året rundt. En inngjerdet T-bane med strømskinne vil dele området i to. Mye av opplevelseseverdien vil gå tapt.”

NOV ser heller for seg en utvidet Voksenkollen t-banestasjon med enkel overgang til elektrisk drevne matebusser, som raskt, sikkert og miljøvennlig kjører opp til vinterparken.